

Chapter IV. PROBLEMS OF EDUCATION AND UPBRINGING OF CHILDREN IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF MOUNTAIN REGIONS

doi: 10.15330/msuc.2025.32.108-113

Alla ANTOFIYCHUK,

PhD in Philology, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Modern Ukrainian Language, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Chernivtsi, Ukraine)

Алла АНТОФІЙЧУК,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри сучасної української мови,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, Україна)
avonofaga@ukr.net
ORCID ID 0000-0001-5570-6260

Bibliographic description of the article: Antofiychuk A. (2025). Vyshyvanka as a text: methodological practices in Ukrainian language classes. *Mountain School of the Ukrainian Carpathians*. 32. 108-113.

Бібліографічний опис статті: Антофійчук А. (2025) Вишиванка як текст: методичні практики на уроках української мови. *Гірська школа Українських Карпат*. 32. 108-113.

УДК 373.5:811.161.2'276.6

VYSHYVANKA AS A TEXT: METHODOLOGICAL PRACTICES IN UKRAINIAN LANGUAGE CLASSES

Abstract. The article explores the embroidered shirt (vyshyvanka) as a cultural and semiotic text that can be effectively integrated into Ukrainian language lessons. The study substantiates the relevance of using embroidery as a verbal-visual resource that fosters the development of students' linguistic-cultural, emotional-value, and creative linguistic competencies.

The research presents a range of methodological practices, including tasks focused on linguistic-cultural interpretation of ornament, working with poetic texts as verbal analogues of embroidery, creative writing from the perspective of vyshyvanka, vocabulary exercises based on ethnocultural lexicon, as well as project-based and integrated lessons. Special attention is paid to the development of exercises that stimulate observation, associative thinking, linguistic imagination, and personal reflection on tradition.

The author highlights the possibilities for students of creating visual and verbal texts-collages, infographics, booklets, and family stories that interpret ornamental patterns as linguistic signs. The article also emphasizes the importance of integrating linguistic and artistic activities to promote a sense of continuity, respect for national culture, and an understanding of language as a space of identity. The practical recommendations provided can be used by Ukrainian language teachers to design interactive, culturally enriched lessons that foster not only language skills but also meaningful engagement with the traditional textual heritage of the Ukrainian people.

Keywords: vyshyvanka as text, linguistic-cultural competence, integrated lesson, ethnocultural vocabulary, ornament symbolism, creative writing, cultural memory, Ukrainian language teaching methodology.

ВИШИВАНКА ЯК ТЕКСТ: МЕТОДИЧНІ ПРАКТИКИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті розглянуто вишиванку як культурний і семіотичний текст, що може бути ефективно інтегрований у навчальний процес із української мови. Обґрунтовано доцільність використання вишивки як вербально-візуального ресурсу, що сприяє формуванню лінгвокультурної, емоційно-ціннісної та мовнотворчої компетентностей здобувачів освіти.

У науковій розвідці репрезентовано низку методичних прийомів, зокрема вправи на мовнокультурну інтерпретацію орнаменту, роботу з поетичними текстами як словесними аналогами вишивки, творче письмо в образі вишиванки, словникові завдання на основі етнокультурної лексики, проєктні та інтегровані уроки. Особливу увагу приділено розробці завдань, які активізують спостережливість, асоціативне мислення, мовну уяву та індивідуальне осмислення традиції.

Окреслено можливості створення учнями візуальних і вербальних текстів – колажів, інфографік, буклетів, родинних історій, що інтерпретують орнамент як мовний знак. Висвітлено роль втілення мовної й мистецької діяльності у формування відчуття спадковості, поваги до національної культури, розуміння мови як простору ідентичності. Практичні рекомендації, подані у статті, можуть бути використані вчителями української мови для створення інтерактивного, культурологічно наповненого уроку, що формує не лише мовні навички, а й ціннісне ставлення до традиційного тексту українського народу.

Ключові слова: вишиванка як текст, мовнокультурна компетентність, інтегрований урок, етнокультурна лексика, символіка орнаменту, креативне письмо, культурна пам'ять, методика навчання української мови.

ВСТУП

Постановка проблеми. У сучасних освітніх практиках дедалі більше уваги приділено поєднанню мовної та культурної компетентностей, зокрема у процесі вивчення української мови як одного з чинників формування національної ідентичності. Це актуалізує потребу впровадження методичних рішень, які передбачають залучення етнокультурного контексту до мовного аналізу та сприяють глибшому осмисленню культурних явищ як джерел мовної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про зростаючий інтерес до інтеграції етнокультурного контенту в мовну освіту. Це відображає загальну тенденцію до формування національної ідентичності та культурної свідомості учнів через мовне навчання.

У науковій розвідці І. Прижогіної «Лінгводидактичний потенціал етнокультурного концепту “вишиванка” у викладанні української мови як іноземної» наголошено на важливості використання лексем, пов’язаних із вишивкою, для розвитку лексичної та граматичної компетентності учнів. Авторка зазначає, що «інформація слова “вишиванка” сприяє формуванню іншомовної лінгвокраїнознавчої компетентності» (Прижогіна І., 31).

Дослідження О. Горошкіної «Лінгвокультурними на уроках української мови в ліцеї» підкреслює роль лінгвокультуром, таких як «вишиванка», у формуванні національної свідомості учнів. Дослідниця зазначає: «значний виховний потенціал вбачаємо в системному застосуванні на уроках української мови лінгвокультуром – слів, що несуть культурологічну інформацію» (Горошкіна О., 2022), оскільки такі одиниці мови не лише розширюють словниковий запас учнів, а й занурюють їх у смисловий, емоційний та символічний простір національної культури. Завдяки лінгвокультуромам, як-от вишиванка, рушник, калиновий край, урок української мови перетворюється на засіб виховання патріотизму, поваги до традицій та мовно-культурної спадщини народу.

Методичні розробки інтегрованих уроків, які поєднують вивчення української мови та культури, також набувають популярності. Наприклад, у методичній розробці інтегрованого уроку-вишивки Л. Гарматюк та Ю. Марчук зазначено, що «інтеграція сьогодня інтерпретується як один з провідних принципів конструювання освітнього процесу, спосіб його вдосконалення» (Гарматюк Л., Марчук Ю., 2017).

Загалом, сучасні дослідження підкреслюють важливість використання вишиванки як культурного тексту на уроках української мови для поглиблення мовної та культурної компетентності учнів. Це сприяє розвитку мовних навичок, формуванню національної ідентичності та культурної свідомості молодого покоління.

Мета дослідження – обґрунтування доцільності розгляду вишиванки як тексту культури у процесі вивчення української мови, а також розробка й методичних практик, що сприяють формуванню мовно-культурної компетентності учнів на основі синтезу знань із лексикології, поетики, фольклористики, етнографії.

Методи дослідження – контент-аналіз художніх і фольклорних текстів (зокрема поезій Дмитра Павличка); лінгвокультурологічний аналіз символіки вишивки; елементи інтерактивного навчання; прийоми проектної діяльності; лексико-стилістичний аналіз мовних одиниць; семантичне групування; спостереження за навчальною діяльністю учнів у межах реалізації інтегрованого уроку.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У сучасному освітньому контексті шкільної мовно-літературної освіти дедалі актуальнішою стає потреба гармонійно поєднувати мовну підготовку з елементами культурної пам’яті, родинної традиції та національної символіки. Одним із наочних прикладів такого синтезу виступає осмислення вишиванки як тексту культури. Вишита сорочка постає не лише як елемент традиційного вбрання, а як семантичне полотно, що передає смисли, зберігає родинні історії, втілює історичну неперервність. Через символіку орнаментів, кольорову гаму, техніку виконання вишиванка мовить про моральні орієнтири, побут, духовність і світогляд українців. Саме урок української мови здатен стати простором для відкриття цих смислових глибин – через уважне читання мовно-культурних маркерів, аналіз лексики, стилістичних засобів, фразеологічних структур.

Сорочка, вишита руками матері, бабусі, постає як родовий символ-оберіг, своєрідне «послання» з минулих поколінь, яке школяр має змогу «прочитати» у навчальному контексті уроку української мови. Вишиванка закономірно сприймається як текст культури зі своєю внутрішньою організацією (візерунок як структура), змістовим наповненням (семантика символів) і функціональним навантаженням (прагматика – захисна, ідентифікаційна, сакральна). Доцільно залучати учнів до інтерпретації вишиванки саме як тексту: аналізувати символіку кольорів, стилістичну роль образів, прагматичний смисл композиції. Так, наприклад, червоний символізує любов і пристрасть, чорний – смуток і тугу, синій – воду й глибину, зелений – надію та оновлення.

Особливо символічним у досліджуваному контексті постає вірш Дмитра Павличка «Два кольори». Вишита матерію сорочка представлена в поезії не просто як частина одягу, а як втілення долі. Рядки «Сорочку мати вишила мені / Червоними і чорними нитками» фіксують не лише рукодільний акт, а й несуть глибинний сенс. Це текст пам’яті, закодований у тканині, мовна формула культурної спадщини. Образ у поезії постає як метафора української тотожності: нитки – це шлях життя, а кольори – емоційно-світоглядна гама буття. Учителю може запропонувати завдання на аналіз поетичних метафор, порівнюючи їх із реальними зразками вишиванок, аби поєднати вербальний образ зі зримим культурним артефактом.

У процесі осмислення вишиванки як культурного тексту учні вступають у діалог із мовними одиницями, що вивершують ментальну модель українського світу: вишиваний, рушниковий, полотно пам’яті, нитка долі, вишиванкова симфонія. Такі слова і сполуки не лише виконують номінативну функцію, а й акумулюють образність, символіку, зв’язок поколінь. Вони вкорінені в історичну пам’ять і водночас відкривають простір для індивідуального

переживання. Важливо акцентувати увагу учнів на словотворчих особливостях цих лексем, їхній морфемній будові, метафоричному потенціалі, стилістичній функції в тексті. Ефективними будуть мовознавчі завдання, що передбачають зіставлення синонімічних варіантів, аналіз фразеологічних відповідників, інтерпретацію авторських метафор у зіставленні з культурним контекстом. Такий підхід активізує не лише аналітичне, а й естетичне сприйняття мови як носія сакральних смислів.

Пропоновану добірку методичних прийомів доцільно використовувати з метою включення культурного контексту до змісту сучасного уроку української мови. Такий підхід активізує міжпредметні зв'язки, розвиває мовно-культурну свідомість учнів, формує естетичне відчуття тексту як носія спадкових значень. Розроблений матеріал доцільно впроваджувати в навчальний процес у 5–11 класах, з урахуванням вікових особливостей учнів, тематичних блоків навчальних програм і принципів інтегрованого підходу. Його можна органічно поєднувати з такими темами:

5–6 класи (початковий етап мовнокультурної рефлексії): тема «Лексика і фразеологія» – у межах ознайомлення з емоційно забарвленою лексикою, словосполученнями з переносним значенням, формуванням первинного розуміння культурно маркованих слів (вправи на тлумачення слів: вишиванка, нитка долі, оберіг, полотно пам'яті; створення словничків із поясненням символів); тема «Словотвір» – робота над структурою слів на прикладі лексем (вишиваний, рушниковий, вишиванкова симфонія та ін.);

7–8 класи (перехід до поглибленого аналізу): тема «Текст. Типи мовлення» / «Метафора як художній засіб» – аналіз поезії Д. Павличка «Два кольори» як зразка метафоричного тексту; інтеграція з темою про вишиванку як культурний код (вправи на зіставлення художнього образу з матеріальним артефактом (сорочкою); створення власних коротких текстів, до прикладу, на тему: «Що розповіла б моя вишиванка»); тема «Розвиток зв'язного мовлення» – підготовка усного або письмового висловлення на основі емоційного досвіду, родинної історії, образного мислення (інтерпретація власного символу-оберега тощо);

9–11 класи (рівень світоглядної та культурної інтерпретації): тема «Фразеологізми» / «Синонімія» / «Мовна картина світу» – аналіз символічних висловів, авторських метафор, лексичних рядів у межах теми про вишиванку (робота з таблицями синонімів, значенням кольорів, зокрема їх стилістичною функцією; порівняльний аналіз зразків орнаменту і поетичних текстів); інтегровані курси (українська мова + мистецтво / трудове навчання / історія) – уроки з міжпредметним компонентом: створення вербально-візуальних колажів, карт орнаментів, мистецьких есе (проекти «Моя вишивана історія», «Символ мого роду», «Географія орнаменту» тощо).

Для реалізації концепції вишиванки як тексту культури на уроках української мови важливо дібрати такі методичні прийоми, які сприятимуть не лише засвоєнню мовного матеріалу, а й формуватимуть емоційно-ціннісне ставлення до слова як носія пам'яті, символу, традиції. Особливу роль відіграють інтерактивні, проєктні та творчі завдання, що активізують мовно-культурну рефлексію учнів, спонукають до інтерпретації, зіставлення, власної творчості. У таблиці 1 подаємо приклади прийомів, форм роботи та очікуваних результатів, які варто враховувати в контексті культурологічно зорієнтованого уроку.

Таблиця 1

Методичні прийоми роботи на уроках української мови: форми роботи та очікувані результати

Прийом / Завдання	Форма роботи	Результат
Мовнокультурна інтерпретація вишиванки	Аналіз фото, колективна інтерпретація, створення легенди	Формування образного мислення, уміння «читати» орнамент
Осмислення поетичних текстів як культурних кодів	Порівняльний аналіз віршів і орнаментів, робота з текстами	Розвиток стилістичного чуття, усвідомлення поетичних кодів культури
Створення власного культурного тексту	Індивідуальна творча робота, відеоесе, вербально-візуальний колаж	Уміння створювати тексти на перетині особистого й культурного
Проект «Моя вишивана історія»	Опитування, створення віртуальної експозиції, мінідослідження	Поглиблення зв'язку з родинною історією, фіксація діалектних назв
Карта орнаментів / Вправа «Упізнай регіон за орнаментом»	Гра, групове дослідження, створення постера чи інтерактивної карти	Знання регіональної символіки, розвиток культурної обізнаності
Словникова робота «Мова вишивки»	Створення словника, вправи на контекстуальне вживання лексем	Розширення словникового запасу, опанування термінології
Інфографіка «Символіка вишиванки»	Візуалізація, групове або індивідуальне оформлення панно	Уміння поєднувати слово й образ, формування символічного мислення
Інтегрований урок (мова + мистецтво)	Інтеграція змістів, створення апікації або зразка з коментарями та поясненням	Розвиток креативності, здатності до естетичної інтерпретації
Презентація «Мій орнамент»	Публічний виступ, захист мистецького задуму	Формування навичок публічного мовлення, особистісне осмислення традиції

Джерело: власна розробка автора

Запропоновані в таблиці методичні прийоми та завдання окреслюють лише загальну рамку роботи на уроках української мови. Її практична реалізація потребує глибшої мовнокультурної інтерпретації, гармонійного поєднання словесного й візуального, опори на емоційно-ціннісний досвід учнів. Подаємо розгорнуті приклади таких освітніх практик, що можуть стати підґрунтям для уроків, міждисциплінарних проєктів і творчих робіт, формуючи в учнів цілісне уявлення про мову як носій культури, пам'яті та ідентичності.

Мовнокультурне прочитання вишивки. Працюючи зі світлинами вишиванок, учні поступово вчаться «зчитувати» текст орнаменту: за формою – історію, за кольором – змістове навантаження, за технікою – географію походження. Погляд учнів спрямовує вчитель, акцентуючи увагу на символічних деталях: хрест, ромб, зірка, дерево життя – знаки, що проростають із глибин народного світогляду. Пізнавальна й захоплива вправа «Склади історію сорочки», у ході виконання якої учнівські групи створюють легенду, родову оповідь чи вигадану хроніку, відштовхуючись від візуального коду вишивки. Паралельно школярі опановують лексику, що позначає техніки вишивання – хрестик, низинка, гладь, листва, мережка, штапівка, – як мовні знаки, в яких закарбовано локальний стиль і духовну естетику народної культури.

Поетичне слово як культурний код. Поезія постає мовним відповідником вишивки – словесним орнаментом, у якому закодовано національну пам'ять. Вірш Дмитра Павличка «Два кольори», поезії Ліни Костенко, Ірини Жиленко, пісенні інтерпретації у виконанні Ніни Матвієнко – це не просто ліричні тексти, а символічні образи, споріднені з традиційною вишивкою. Учитель пропонує учням зосередити увагу на тому, як метафори, символи, кольори й ритміка поетичних рядків перегукуються з вишивальними знаками. Червоний і чорний, материнська рука, дорога – ці образи стають об'єктом стилістичного й семантичного аналізу, допомагаючи школярам глибше осягнути мовну картину світу українців.

Власний культурний текст як простір самоусвідомлення. Завдання «Що розповіла б моя вишиванка» відкриває учням шлях до індивідуального прочитання традиції. У роботах вишита сорочка постає не просто предметом одягу, а мовною істотою – з голосом, душею, пам'яттю роду. Особливої ваги набувають образні засоби: символіка, метафори, персоніфікації, звертальні форми. Учні поєднують текст і фото родинних вишиванок, створюючи вербально-візуальні проєкти, які можуть бути представлені під час святкових подій або тематичних презентацій у класі.

Культурне дослідження в межах проєкту «Моя вишивана історія». Цей формат роботи виходить за рамки звичної мовної вправи – це глибоке занурення в родинну пам'ять і культурну спадщину. Учні розпитують рідних, фіксують спогади про вишиті речі, їхню функцію, сюжети, символіку. Записують діалектні слова, давні назви швів, тлумачення кольорів. Зібрані матеріали оформляють у вигляді віртуальних мініекспозицій: фото, схеми, фрагменти розповідей складають мозаїку, де кожна вишиванка промовляє як текст, багатий на культурні сенси й емоційну енергетику.

Карта орнаментів постає як образна мапа, що поєднує мовний простір, культурну символіку й географічну палітру України. Учні досліджують орнаментальні особливості різних регіонів, виокремлюють характерні для них мотиви, кольори, техніки. Школярі оформляють результати у вигляді постерів або буклетів, де слово сусідить з ілюстрацією, а зображення набуває смислової глибини. Такий підхід сприяє усвідомленню багатства регіональних традицій і збагачує уявлення про мовно-культурну мозаїку України.

Вправа «Упізнай регіон за орнаментом» – це не звичайна гра, а вправління в культурній уважності та асоціативному мисленні. Картки з фрагментами вишивки стають своєрідними «зашифрованими епістолами» з минулого: «Звідки походить цей орнамент?», «Яке значення приховує цей знак?», «Яку емоцію передає така кольорова гама?». Формати на зразок гри «Вишивана географія» чи інтерактивної карти дають змогу поєднати знання про традицію з чуттєвим її осягненням – через кольори, форми, візуальну ритміку та мовну символіку.

Словникова робота. Укладання тематичного словничка «Мова вишивки», в якому учні тлумачать слова, до прикладу, фрагмент словничка:

Берегиня – символ охоронниці дому.

Вишиванка – традиційна сорочка з вишитими символами, оберіг.

Дуб – символ сили й стійкості.

Зигзаг – символ води, дощу, плинності часу.

Калина – знак краси, дівочості, роду.

Коло – уособлення сонця, вічного буття, божественної енергії та циклічності життя.

Нитка долі – образ спадковості, доленосного зв'язку поколінь.

Птах – знак душі та волі.

Ромб – символ поєднання чоловічого та жіночого начал, родючості та плодючості; ромб із крапкою всередині означає засіяне поле, достаток і добробут.

Рушник – полотняна тканина, вишита вручну, символ дороги життя і родинного благословення.

Хрест – оберіг від злих духів; прямий хрест символізує сонце та чоловічу енергію; косий – місяць і жіноче начало.

До лексичної роботи варто долучити різновекторні завдання, як-то: знайди слово в контексті, добери до нього синоніми чи антоніми, побудуй речення, уяви, яким би був його орнаментальний вигляд тощо. Тематичний словничок доцільно доповнити лексемами, що репрезентують техніки вишивки (низинка, хрестик, гладь), види швів

(мережка, штапівка, ретязь), а також назвами кольорів зі сталим символічним навантаженням – червоний (любов, життя), чорний (журба, пам'ять), білий (чистота, світло), синій (вода, небо).

Інфографічна робота «Символіка вишиванки» передбачає створення учнями власних візуально-вербальних текстів, у яких поєднано зображення символу, його тлумачення, фрагмент традиційного орнаменту, а також фразеологізм чи поетичний рядок, що поглиблює значення. Такий матеріал може набувати форми колажу або змістовно структурованої презентаційної дошки, поділеної на тематичні блоки: «Родина», «Природа», «Віра», «Історія». У кожному з них – свої візуальні знаки й мовні формули. Учні навчаються встановлювати зв'язки між словом і зображенням, значенням і настроєм, фольклорним кодом і власним досвідом.

Проведення **інтегрованих уроків** у межах теми «Вишиванка як текст» є надзвичайно доцільним і методично виправданим, адже саме такий формат дає змогу гармонійно поєднувати мовний та культурний складники освіти. Завдяки інтеграції української мови з мистецтвом, історією, трудовим навчанням або літературою учні не лише здобувають знання з кількох галузей одночасно, а й глибше формують емоційно-ціннісне ставлення до мови як до вияву національної ідентичності. Інтегровані заняття розширюють горизонти сприйняття мови, перетворюючи її на засіб осмислення культурних кодів, символів, родинної пам'яті. Такі уроки сприяють зануренню в традицію через особистісний досвід, активізують уяву й культурну емпатію, формують міждисциплінарну компетентність і мотивацію до навчання.

Інтегрований урок, що поєднує українську мову з трудовим навчанням чи образотворчим мистецтвом, створює унікальні можливості для глибшого занурення здобувачів освіти у національну культуру через творчу активність. У такому навчальному форматі учитель пропонує учням зобразити власний символ-оберіг – у вигляді малюнка, аплікації чи вишитого фрагмента, в якому втілено їхнє особисте розуміння родинних традицій, національної ідентичності, духовного зв'язку з рідною мовою. Цей символ покликаний не лише візуалізувати індивідуальне ставлення до культурної спадщини, а й осмислити його концептуально: учень підбирає назву, тлумачить значення кожного елемента й кольору, встановлює зв'язок із сімейними спогадами, регіональними кодами, власною мовною історією.

У процесі створення символу-оберега учні звертаються до традиційних елементів української орнаментики: ромб постає як знак плодючості, хвиля – як метафора води та плинності буття, восьмипроменева зірка – як візуальний код гармонії й духовного оновлення. Поруч із усталеними формами з'являються й авторські – нові орнаменти, що народжуються з дитячої уяви, але спираються на глибоке інтуїтивне відчуття традиції. Учитель скеровує процес мовного осмислення: допомагає учням словесно описати символ, використовуючи образну лексику – метафори, епітети, персоніфікації, а також фольклорні вислови й фразеологізми, що гармонійно підсилюють створений візуальний образ.

Завершальним і надзвичайно змістовним етапом такого інтегрованого уроку є представлення учнями результатів у форматі захисту мистецького проекту «Мій орнамент». Кожен школяр презентує створений символ, розповідає його історію, пояснює значення елементів і кольорів, веде власну оповідь, що часто виростає з родинних переказів, спогадів бабусі, зберігає у словах те, що передавалося з покоління в покоління. Така діяльність не лише розвиває навички усного мовлення й самопрезентації, а й утверджує емоційно-ціннісне ставлення до культури як живої, динамічної тканини, у якій органічно поєднані слово, символ, досвід і пам'ять.

Описаний інтегрований формат сприяє глибшому осягненню мови як простору знаків і сенсів, де вишиванка постає не просто елементом строю, а вишивка – не лише прикрасою, а повноцінним текстом – і особистісним, і колективним водночас. Завдяки поєднанню творчої дії з мовним аналізом учні відкривають для себе культурну символіку слова, кольору, форми; розвивають чутливість до образу, мислення й мови, формують здатність до осмисленої самоідентифікації. Такий урок залишає по собі не лише нові знання, а й емоційний слід – у вигляді створеного символу-оберега, що зберігає родинну історію, передає духовні коди національної культури.

Усі запропоновані методичні прийоми сприяючи розвиткові мовленнєвих і лінгвістичних вмінь, активно формують емоційний інтелект, прагнення плекання культурної пам'яті, відчуття спадковості, гідності та національної ідентичності. Осмислення вишиванки як культурного тексту в межах уроків української мови стає шляхом до глибшого розуміння мови як живої тканини ідентичності – вишитого полотна, у яке вплетено наші слова, досвід, пам'ять і любов до рідного.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті обґрунтовано методичну доцільність і лінгводидактичну ефективність використання вишиванки як тексту культури у процесі навчання української мови в закладах загальної середньої освіти. Такий підхід забезпечує міждисциплінарну координацію, зокрема поєднання мовознавчих знань з елементами етнографії, літературознавства, мистецтвознавства й історії, сприяє формуванню в учнів мовно-культурної та ціннісно-світоглядної компетентностей. Вишиванка як культурний код і вербально-візуальний артефакт дає змогу осмислювати лінгвокультурні маркери, розвивати аналітичне, естетичне та креативне мовне мислення учнів.

Окреслені у статті методичні прийоми – лексико-стилістичний аналіз, інтерпретація поетичних образів, словникова робота, творче письмо, елементи проєктної діяльності – можуть бути адаптовані до різних вікових категорій учнів та реалізовані у межах чинних освітніх програм із української мови. Їх впровадження забезпечує поглиблене осмислення мови як носія цінностей, пам'яті, ідентичності, перетворює урок на простір культурного досвіду.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розширенні корпусу культурологічних текстів, які можуть бути впроваджені в навчальні практики, створенні збірників інтегрованих уроків на перетині мовознавства й культурології, а

також у розробці цифрових освітніх ресурсів (інфографіки, мультимедійних словників, відеоколажів), що візуалізують культурні символи й образи, притаманні українській мові та традиції. Подальшу увагу варто зосередити на емпіричних дослідженнях ефективності таких уроків з метою формування мовно-культурної компетентності школярів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Гарматюк Л., Марчук Ю. (2024) Методична розробка інтегрованого уроку-вишивки (українська та англійська мова) «Вишиваймо візерунки долі». Освітній проект «На урок». URL: https://naurok.com.ua/metodichna-rozrobka-integrovanogo-uroku-vishivki-ukra-nska-ta-angliyska-mova-vshivaymo-vizerunki-doli-40530.html?utm_source=chatgpt.com.
- Горошкіна О. (2022). Лінгвокультурема на уроках української мови в ліцеї // Україно моя вишивана: етнокультурний та освітньо-виховний потенціал української вишиванки. Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції, присвяченої Всесвітньому дню вишиванки 21 травня 2020 р. (електронне видання). За наук. ред. Н. Богданець-Білокаленко. URL: zbirnyk-vyshyvanka-2020.pdf.
- Прижогіна І. (2022). Лінгводидактичний потенціал етнокультурного концепту "вишиванка" у викладанні української мови як іноземної. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки, 41, 26–45. DOI: 10.26565/2073-4379-2022-41-02 . URL: https://www.researchgate.net/publication/370081455_The_linguistic_and_didactic_potential_of_the_ethnocultural_concept_of_VYSHYVANKA_in_teaching_Ukrainian_as_a_foreign_language.

Received

11.05.2025

Accepted

09.06.2025